

The image shows the front cover and spine of an antique book. The cover is decorated with a marbled paper pattern featuring irregular, cell-like shapes in shades of blue and black, with a fine gold or yellowish tint. The spine is bound in a dark, textured material, possibly leather or cloth, and is decorated with several horizontal gold lines. The title and volume number are printed in gold on the spine.

Politikai
röpiratok.

29.

29
208

DEÁK FERENCZ

B E S Z É D E,

MELYET

PESTVÁROS POLGÁRAIHOZ

az országgyűlés berekesztése alkalmából tartott.

13

GR. ANDRÁSSY GYULA

B E S Z É D E,

MELYET

S. - A. - UJHELYBEN

VÁLASZTOI ELŐTT TARTOTT.

DEBALLAGI MÓR.

PEST,

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM“ NYOMDÁJÁBAN.

1869.

DEAR FERENCZ

B E S Z E D E

NYELT

NYELT

NYELT

GR. ANDRÁSSY GYULA

B E S Z E D E

NYELT

NYELT

NYELT

NYELT

NYELT

NYELT

NYELT

Deák Ferencz beszéde,

melyet Pestváros polgáraihoz az országgyűlés berekesztése alkalmából tartott.

Tisztelve szeretett polgártársaim! Igénytelen egyszerűségem érzetében pirulnék a reám halmozott dicséreten, ha nem tudnám azt, hogy az a hazafiuságnak, a szeretetnek szózata, mely még akkor is, ha tulzott, forrásáért a legnagyobb tiszteletet érdemli. A mi történt, az isteni gondviselés műve. Sokszor a nehéz időkben aggódva, sőt remegve a jövőmért, állottunk a teendőnk nagy halmaza előtt. És az isteni gondviselés segített ott, hol nem reményeltünk, úgy, a mint ezt előre kiszámítani lehetetlen volt. Az övé tehát a dicsőség, a mienk a jóakarát volt. Gyenge tehetséggel párosulva, mely csak azért lön sikeres, mert Isten segített.

Ha visszatekintünk azon időre, mely ezen országgyűlést megelőzte, úgy be kell vallanunk, hogy sulyos és nehéz körülmények közt voltunk. Ezen nehéz körülmények enyhültek és a mit én nagy nyereségnek tartok, az történt meg, hogy előttünk a tér, melyen működhetünk, akadálytalan. Aleigázott szellem, a hátratolt anyagi

érdekek, a megingatott hitel és bizalom, a külföldnek irántunk való nem kedvező véleménye, ezek mind eltűntek, ezektől megszabadultunk. De még csak a tér szabad, melyre építenünk kell; a jóakarát van még, és talán az idők viszontagságai között megedzett, vagy az újra megszerzett szaképessége az egyes polgároknak, párosulva határozott akarattal. Tehát ismét az Isten segítségére lesz szükségünk, hogy e fölszabadult téren tovább emelhessük alkotmányunk, valamint anyagi és szellemi jólétünk épületét. Isten mentsen meg attól, hogy akár megütközzünk, akár busuljunk azért, mert mindenki nincs kielégítve. Hiszen ez természetes! Az emberi kebel akkor szünnék meg emberi kebel lenni, ha minden vágyai teljesen ki volnának elégítve; hiszen a vágyak azok az ösztönök, melyek az embert tevékenységre indítják; nélkülök hanya puhaságba süllyednek egyes emberek úgy, mint egész nemzetek, és akkor volna csak igazi ok a meg nem elégedésre.

A meg nem elégedés-szülte vágyak és ohajok az ész mérséklése mellett leginkább előmozditják egy ország kifejlődését, s én erősen hiszem, hogy ez így lesz nálunk is. Mérsékletre nagy szükségünk van s különösen szükséges, hogy meg tanuljunk különböztetni az ohajokat az akarattól. Az ohaj nem ismer határt, még a lehetőség határát sem, s azért igen hamar a fantázia szárnyain repül s a végtelenig viszi az embert; az akarát, a józan akarát ismer határokat, ismeri a lehetőség határát. Elábrándozhat valaki az ohajok merengéseibe, de ha tehetségünket és erőnket megfeszítve arra pa-

zaroljuk, a mit elérni nem lehet, akkor, úgy hiszem, igen hibásan cselekszünk. (Élénk helyeslés.)

Jelen országgyűlésnek az volt szerintem egyik legfőbb érdeme, hogy meg tudta különböztetni az ohajtást az akarattól s erejét csak annak kivitelére igyekezett fordítani, a mi kivihető volt; tudva, hogy sok nehézséget kell leküzdeni, nem ment messzebb, mint a lehetőség határáig; sőt valljuk meg az igazat, talán egyik legfőbb érdeme a nemzetnek s az országgyűlésnek az, hogy még a pillanatnyi lehetőség határáig sem ment, hanem ment addig, a meddig menve biztosan hihető, hogy állandó alapot vetend meg. (Élénk tetszés.) A jelen országgyűlés kezdetén hogy állottunk? Válaszunkban a trónbeszédre kifejeztük ohajainkat, a fejedelem e szellemben ígéreteket tőn s a nemzet elég tapintattal birt, ez ígéreteket működése alapjául elfogadni. Megkezdvén működésünket, megkezdvén a kiegyenlítés munkáját, már az első pillanatokban, mindjárt az első időben nehézségekkel találkozottunk.

Tekintse bárki az 1865—66. évi kir. válaszokat és látni fogja, hogy még azok is, miket annyi joggal követeltünk, részint megtagadtattak, részint elhalasztattak. A nemzet erélyesen megmaradt nézeténél, követelte azt, mit joggal követelhetett, s ragaszkodott ahhoz, minek alapja a törvényekben megvolt, minden ellenzés daczára. Események jöttek közbe, melyek a birodalmat a veszély örvényének szélérésodorták. Agyőzelmes ellen még országunkba is behatott. Mit tett akkor a magyar nemzet? Fölhasználta talán az alkalmat, hogy a bomladozó monarchia uralkodója és annak az ellenség kez

ben levő részei irányában több meg több követeléssel álljon elő és minél többet kicsikarjon? Nem! De volt a nemzetnek egész erélye mellett annyi tapintata is, hogy nem csigázta fel követeléseit, hanem továbbá is csak azt követelte, a mit előbb követelt és mit akkor követelt volna, ha a birodalmat e szerencsétlenség nem éri. Tette pedig azért, mert tudta, hogy arra joga van, hogy azt méltán kívánhatja a birodalom veszélyeztetése nélkül; igen jól tudva, hogy ha sikerül is többet kicsikarni, ezen kicsikart engedményekben meg lett volna az ismétli felbomlás magva, a mint benn volt egykor, mint ezt szomoruan tapasztaltuk. (Ugy van!)

Az országgyűlésnek legfőbb érdeme az, hogy erélyesen meg tudta védeni azt, a mit jogának vélt, és tudott mértéket tartani akkor, midőn az okosság mérsékletet parancsolt. Adja Isten, hogy a magyar nemzet és a magyar országgyűlés folytonosan ezen ösvényen járjon s hogy a magyar politikusok tanulják meg a kereskedelmi világ azon egyszerű szabályát: hogy minden vállalatnál, a mit létesítünk, nem csak azt kell számba venni, mit nyerhetünk, hanem azt is, mit veszthetünk. Ebben áll a józan politika ép úgy, mint a józanság a kereskedésben s más vállalatokban.

A tér, mondom, nyitva áll előttünk; adjalsten, hogy az ország és annak képviselői azt mindig mérséklettel bár, de erélylyel is föl tudják használni; mert úgy áll helyzetünk, hogy ha valaha, most elmondhatjuk, hogy sorsunk saját kezünkbe van letéve.

Ha ügyesen tudjuk az alkalmat fölhasználni,

akkor kétségkívül a kívánt eredmény be fog következni; ha ügyetlenül használjuk fel, az eredmény kevésbé lesz kedvező; ha pedig kellő mérséklet nélkül járunk el, akkor a nyertet is kockáztathatjuk jelen viszonyaink között.

Az én meggyőződéseim e részben az, hogy nekünk Ausztria főállása ép úgy szükséges, mint a mi főállásunk szükséges Ausztriának. E közös érdek szorosabban köt egymáshoz bennünket, mint minden egyéb más viszonyok; és szerencsésen sikerült is mindkét részről ezen viszonyokat most a legtisztább alkotmányos alapra fektetni; mert elmondhatjuk, hogy az alkotmányos szabadság, mely jelenleg Magyarországon, úgy mint Ausztriában létezik, s a jogi viszonyok, melyeken az alapszik, olyanok, minőknél szabadabbak alig vannak Európában. (Helyeslő éljenzés.) Hogy ennek erőt adjon a nemzet akarata, a nemzet erélye, az magától a nemzettől függ.

Sokan még többet is ohajtanának. Igen, én is kívánnám a többet, de azt nem úgy lehet elérni, hogy ha azt, a mi van is, kockáztatjuk, hanem csak úgy, ha a meglevőnek alapján építve, tovább haladunk. Egyszer egy hirneves orvoshoz ment egy ur, tőle tanácsot s orvoslást kérve betegségében; az orvos hajlott kérelmére s felszólítá, mondaná el baját.

A beteg elmondá, hogy neki sem valami súlyos, sem folytonos fájdalmai nincsenek; elmondá, hogy étvágya különösen jó, hogy minden organumai betöltik hivatásukat, hogy álma nagyon jó s háborgatás nélkül alszik reggelig; hogy erőteljesen mozoghat, hogy vadászni, lovagolni képes fá-

radság nélkül; hogy neki kedélybaja nincs, sőt inkább kedélye derült. Erre az orvos belevág: „Hisz' ha mindettől meg akar menekülni, erre az orvosság igen könnyű! Igen könnyen el lehet azt érni, hogy sem étvágya, sem nyugodt álma ne legyen, s kedélye is le legyen hangolva.“ Ezt felelem én részemről is azoknak, kik a meglevő állapotot ócsárolják. El lehet nekik mondani, hogy közjogi tekintetben tetteleg soha sem voltunk oly helyzetben, mint most. El lehet mondani, hogy a mohácsi vész óta sz. István koronájának országai így együtt soha nem voltak, mint most. El lehet mondani, hogy ily bizalmas viszonyban fejedelem és nemzet, mióta az osztrák dynastia uralkodik, sohasem volt. El lehet mondani, hogy ily kevés surlódás és keserűség köztünk s Ausztria közt sohasem volt, mint most. El lehet mondani, hogy az a külföldi tőke, mely még a határszélig is ovakodott eljönni, most mégis nagyobb mértékben és könnyebben foly be az országba és a mi népünk elég ügyes, elég eszélyes ezt a haza javára fölhasználni.

A kereskedelmi eszközök, a vasutak olyan mérvben épülnek, terveztetnek és vannak munkában, a mint ezelőtt lehetségesnek is alig hittük. Nézzünk végig különösen Pest utczáin! látni fogjuk azon élénk forgalmat, azon iparkodást, mely magva egy szebb jövő kifejlődésének; menjünk el a kereskedőkhöz: nem fognak panaszkodni, legalább nem azon mértékben, mint ezelőtt. El lehet mondani, hogy Isten irgalmából és segélyével a valósággal szegény emberek száma is na-

gyon megfogyott, s a munkaképes ember kereshet annyit, hogy becsületesen élhessen belőle.

Ha mindezeket meg akarjuk dönteni, akkor támadjuk meg az alapot: a kiegyezkedést, és valószínűleg meg lesz döntve. (Éljenzés.)

Nem szükséges, hogy mindezek bővebb fejtegetésébe bocsátkozzam, hisz mindnyájan érezzük ezt. A közelebbi választásokra én nem tudok jobb programot az 1867—68-ban alkotott törvényeknél. A kit azok meg nem győznek, annak úgy is hiába beszélne az ember.

Nincs tehát egyéb hátra, mint hogy tiszteletteljes mély köszönetemet s hálámat fejezzem ki önök előtt, tisztelt polgártársak, azon szivességért, bizalomért és szeretetért, melylyel irántam viseltetnek, és mely bizalom legerősebb támaszom volt minden működéseimben. Én egyszerű harczosa vagyok az ügynek, az igazságnak és az maradok, míg erőm engedi. Ezen működésemben pedig erősebb, sőt mondhatom, biztosabb támaszom nincs, polgártársaim bizalmánál, hajlandóságánál és szereteténél, melyre kérem, hogy ezután is méltassanak, és abban tartsanak meg. (Lelkesült éljenzés.)

Gr. Andrassy Gyula választói előtt tartott

b e s z é d e.

Habár némi természetes elégtételt találhatnék annak elősorolásában, a mi történt, mióta önök e kerület képviselétével megtisztelni méltóztattak, mégis ne várják tőlem, hogy én a kivivott eredményeket számitsam fel, és azok fontosságát emeljem ki.

Nekünk a jövőt és a teendők halmazát kell tekintenünk, és ha ezt tesszük, az érzés, mely engem meglep, az, hogy még igen csekély az, a mi történt.

Azonban azt hiszem, nem lesz szerénytelen-ség részemről, ha midőn önöknek működéséről számolni kívánok, szó szerint idézem azt, mit az ellenzék egyik tisztelt vezére a mult országgyűlés eredményeiről választóinak mondott:

„Midőn három évvel ezelőtt először volt szerencsém önök előtt azon kéréssel felszólalni: hogy ha politikai nézeteimet helyeslik, országgyűlési képviselőjük megválasztásánál bizalmukkal tiszteljenek meg: akkor még az 1848—49. esztendei szabadságharc szerencsétlen kimeneteléből merített hadi foglálás, és állítólagos jogvesztés titűl-

gyére alapított abszolút hatalom ólomsúlylyal nehezedett a hazára; Magyarországnak uralkodója igen, de sem alkotmánya, sem törvényes királya, sem törvényhozása nem volt, sőt Magyarország mint ország nem is létezett, mert önkényesen kizsákmányolható egyszerű tartománya volt az egységes osztrák császárságnak; társországaink, Erdély- és Horvátország elszakítva tőlünk, s a fondorkodás legkárhózosabb eszközeivel fölingerelve, ugyanannyi ellentünk irányzott erődei voltak ellenségeinknek; idegen hatalom vetette ki tetszés szerint megállapított költségvetés alapján az ország polgárait az adót, a sajtó le volt bilincselve, a törvényhatóságokban, megyékben, városokban idegenek, vagy a törvénytelen hatalom szolgálói bitorlották az önkormányzati jogot; általános pangás, tétlenség uralkodott a társadalom, ipar és kereskedés terén.

Most, három év elteltével, törvényesen koronázott király ül Magyarország királyi székén; Magyarországnak alkotmánya van, felelős miniszteriuma vezeti kormányzatát, országgyűlése alkotja a törvényeket; Magyarország nem tartománya többé az osztrák császárságnak, a kibékült Horvátország, a Magyarországgal egyesült Erdély visszaléptek a magyar birodalom kapcsolatába; az országgyűlés állapítja meg az ország költségvetését és szavazza meg évről-évre az adót; a sajtó a törvény oltalma alatt áll; szabadon választott törvényes tisztviselők és képviselő-testületek igazgatják a törvényhatóságokat; haladás, élénkebb mozgalom tapasztalható az ország számos vidékein, a társulatok, ipar és kereskedés térein.“

Nem én mondom ezt, hanem az ellenzék egyik vezére: Ghyczy Kálmán, és ez bizonyosága annak, hogy politikai elleneink közül is azok, kik a méltányosságot nem akarják egészen szem elől veszíteni, kényszerítettnek beismerni, hogy az országgyűlés fontos és örvendetes eredményeket tud fölmutatni.

De ha elismeri az ellenzék az eredményeket, vannak politikai ellenfeleink között, kik azt hiszik, hogy el lehetett volna érni az előnyöket a terhek nélkül, melyeket az ország vállalt. Ezeket arra vagyok bátor figyelmeztetni, hogy az efféle számítások az életben többnyire csálnak. Szabadjon erre nézve egy hasonlattal élnem.

Ha valakitől azt kérdik. „Ha egy háztetőn 10 veréb ül és abból kettőt lelőnek, hány marad ott?” Lesznek, kik azt fogják mondani: „Nyolez.” Pedig ha gyakorlatban kísértik meg, azt fogják tapasztalni, hogy egy sem marad, mert a többi — elrepül. (Élénk tetszés, éljen-kiáltások és taps).

Azt tehát, hogy el lehetett volna érni az előnyöket a terhek nélkül, nem fogadhatom el; de másrésről távol van tőlem, az eredmények érdemét azoknak követelni, kik az országot jelenleg kormányozzák. Nem az egyének, kik kormányoznak, hanem a rendszer, mely szerint az ország kormányoztatik, teremtette a kedvező helyzetet. (Éljen!)

Hogyan lehet ezt a jövőre is biztosítani? Azt kell föntartani a mi alkotta; nem az egyéneket értem ez által, hanem önkormányzatot úgy, mint most létezik, vagyis a parlamentaris rendszert.

Ez teszi lehetetlenné az összeütközést a fejedelem és a nemzet között, ez ad biztosítékot a nemzetnek, mert az ország sorsát saját kezébe helyezi. (Ugy van! helyes!)

De az ugynevezett parlamentaris kormányzat nincs és nem lehet decretálva semmi törvény által. Nem egyéb az, mint a kormányzatnak oly módja, mely csak ott létezhetik, hol az alkotmányosság a tökély legnagyobb fokát érte el. Ennek pedig első feltétele az alap elismerése, melyen az alkotmány áll. (Igaz! igaz!) A parlamenti kormányzat föntartása tehát nem csak a fejedelemtől és azoktól, kik bizonyos időben a kormányon vannak, hanem az ellenzéktől is függ. Parlamenti kormányzat csak akkor van biztosítva, ha az ellenzéknek oly programja van, melyet, ha kormányra jön, keresztül is tud vinni.

Mit akar a mostani ellenzék? Mit akar, azt tudtomra nem tudja senki, és ez kétségtelenül nagy baj egy pártnál, mely a választásoknál egész erélylyel igyekszik többséget szerezni magának. De annyit körülbelül tudunk, hogy mit nem akar. Nem akarja a delegatiót, nem akarja a közös miniszteriumot.

A kérdés tehát az: jó és helyes-e magában ezen program és elfogadható volna-e a jövő kormányzat alapjául, ha az ellenzék a választásoknál többségbe találna jönni? (Halljuk!)

Mindenekelőtt a delegáció nem kell az ellenzéknek. Az ellenzék midőn a delegáció intézményét akarja eltörölni — habozás nélkül merem kimondani — a magyar alkotmány legerősb biztosítékától akarja megfosztani. (Élénk helyeslés.)

Ugy van!) A delegatió a legtermészetesebb érintkezési mód ugyanegy fejedelem két állama közt, melyeknek közös érdekeik vannak, de közös törvényhozásuk nem lehet. (Helyeslés.)

A delegatió egy nemzetközi bizottság, mely a paritás alapján határoz a közös ügyek és csakis azok felett, és sokkal több biztosítékot ad a nemzetnek, mint azt a diplomatai, vagy a miniszteriumok utjáni elintézés nyújthatná.

Miután törvényeket nem hozhat, nem válhatik parlamentté, hanem megtartja a nemzetközi érintkezés jellegét, mint ezt a gyakorlat már is mutatta. Én azt oly intézménynek tartom, mely hivatva van a jövőben más országoknak is például szolgálni. (Ugy van! éljen.) — Én részemről elfogadnám bármely más országgal is, melynek velünk most vagy jövőben közös védelmi és kereskedelmi érdekei vannak, azon föltétel alatt, hogy egyenlő legyen a teher, és egyenlő a jog. (Helyeslés.)

Ha valaki azt mondja: az intézmény föltételei nem előnyösek reánk nézve, annak azt válaszolom: Mi jelenleg 30 perczentet fizetünk a közös költségekhez, és annyi jogunk van, mint azoknak, kik 70 perczentet fizetnek. Ha tehát Magyarország ellenei támadnák meg a delegatió intézményét, megfoghatnám; de ha a magyar ellenzék akarja megszüntetni, akkor vagy azt kell hinnem, hogy nem komolyan akarja azt, vagy nézetem szerint az ellenzék azon színvonalra helyezi magát, a melyen Amerika ős lakosai voltak, midőn először jöttek a fehér idegenekkel érintkezésbe: maguk hozták cserébe az a r a n y a t, melynek becsét

nem ismerték, a tükrökért, melyekben magukat láthatták. (Derűtség; zajos éljenzés; taps.)

De ez állapot elmúlt Amerikában és el fog mulni nálunk is, ha az ellenzéknek ideje lesz gondolkozni a közös ügyek rendezésének célirányosága fölött.

Egyébiránt legjellemzőbb erre nézve, hogy a delegatiók intézménye egyiránt népszerűtlen a bécsi centralisták, a foederalisták és a magyar ellenzék előtt. (Ugy van!)

A másik intézmény, melyet az ellenzék meg akar szüntetni, a közös miniszterium.

Maga az ellenzék elismeri, hogy ő Felsége összes monarchiájának csak egy külképvisellete lehet. Nem lehet ugyanegy udvarnál egy osztrák és egy magyar követ, mert vagy ugyanegy utasításuknak kellene lenni, és akkor egy fölösleges, vagy külön utasításuk volna, és akkor egymást paralyználák. Svécziának és Norvégiának, hol a dualismus a legvilágosabbban van kifejezve, csak egy külképvisellete van, és nem is lehet ez más-képen, mert — alkotmányos fogalmak szerint — így van ez Angliában is; a követ nem az országot képviseli, hanem a fejedelmet, kinek hivatása; az országot személyesíteni a külföldön. — De ha a külképviselét közös, közösnek kell lenni a külügyminiszternek is.

A közös külügyminiszter tehát csak akkor válnék fölöslegessé, ha ő Felsége valamely titkára által vitetné a külügyeket, és pedig absolut módon. De akkor azután csakugyan el lehetne mondani, hogy a nemzetnek jogai a külügyekre nézve föl vannak adva. (Ugy van!)

Kell tehát közös külügyminiszter. Miután pedig ez nem felelhet az országgyűléseknek, melyeknek egyike Pesten, másika Bécsben székel és melyek összevéve négy házból állanak, centralparlamentet pedig Magyarország nem akar: vagy a felelősségről kell lemondani, vagy szükséges a közös miniszterium és az országgyűlési bizottságok vagyis delegatiók, melyeknek irányában felelősnek kell lennie. (Viharos tetszés.)

Az ellenzék programmjának e két pontja tehát határozottan nem jó. Legjobb tulajdona az, hogy lehetetlen. (Derűtlenség; úgy van!)

Az most tehát a második kérdés: vajjon ha daczára ennek, az ellenzék a választásoknál többségbe jönne, kormányképesé válhatnék-e ezen program alapján? (Halljuk!)

Ó Felsége uralkodása alatt két közjogi különállással bíró állam, illetőleg államterület létezik; százados összetűközések és nehézségek után sikerült bizonyos megállapodást létrehozni, mely a két állam egymás iránti viszonylatának kölcsönösen elismert alapjául szolgál, egyszersmind pedig a közös fejedelem állását is biztosítja mindkét rész irányában, kijelölvén az utat, melyen az osztrák császár nem jöhet többé ellenkezésbe a magyar királylyal. (Éljen! Helyes!)

Valjon elfogadhatna-e e közös uralkodó kormányzati alapul egy oly programot, mely mind ezt fenyegeti vagy fölforgatja, a nélkül, hogy biztosítékokat volna képes nyújtani egy újabb egyezség létrehozása iránt?

Kérdem: mit mondana Magyarország, ha a Lajthán tul a választások utján többségbe jönne

egy oly párt, mely osztozván a magyar ellenzék nézetével annyiban, hogy a jelen egyezmény nem jó, annak helyébe egy más rendszer, például ismét a februári alkotmánynak vagy ahhoz hasonlóknak életbeléptetését tűzné ki programmul, ő Felsége pedig osztrák császári minőségében ezen pártból alkotná kormányát? Valjon nem mondaná-e mindenki ez országban, hogy az osztrák császár ezen tette a magyar király országainak alkotmányát fenyegeti? (Ugy van!)

Mi pedig egy iránybau áll, az áll a másik irányban is. E nélkül nincs paritás. (Helyes!)

A parlamentáris kormány fő-feltétele tehát itt, valamint a Lajthántul: az egyezmény utján elfogadott törvények kölcsönös föntartása.

A mi ellenzékünk tehát mostani programja alapján nemcsak hogy nem kormányképes, hanem egészen át kell alakulnia, ha egyáltalában mint ellenzék is hasznos akar lenni. (Ugy van!)

Volt idő, midőn nem lehetett nyílt párhuzamot vonni a mult és jelen között, mert a magyar alkotmánynak akkor még sok ellenei voltak a Lajthántul; most már el van fogadva az alap, a nyílt szó tehát nem árt, sőt szükséges.

A különbség a mult és jelen között az, hogy mit Magyarország a multban csak a papiroson birt, azt most valósággal és a monarchia másik része által is elismert alapként bírja. (Éljen! helyes!)

Magyarország helyzete a kiegyenlítés előtt hasonlított azon — sajnos — még most is nagyszámu nemes ember helyzetéhez, kinek ládájában van a királyi donátio pergamentje, mely őt valamely nagy birtok névleges urává teszi, de ki a

név- és a pergamenten kívül a birtokból mentől kevesebbet bir. (Ugy van!)

Hosszu per után, melynek folytán az erőszak is megkísértetett mindkét részről, most barátságos egyezség után lépett a birtokba, és pedig csupán oly föltételek mellett, melyek arra szükségesek, hogy a szomszédal a jó viszonyt lehessen föntartani; és most jönnek némelyek és azt mondják: „Utasítsd vissza a barátságos egyezséget és folytasd a pert!“ Ez oly tanács, melyet az ügyvédek szoktak adni, kiknek foglalatosságuk nincs. (Viharos tetszés, éljen és taps.) De hiszem, hogy ezt a nemzet, mely nem pert keresett, hanem birtokát, nem fogja elfogadni. (Ugy van!)

Nem sérelmi politikát folytatni, hanem a haladás terén előre menni! ez a mi föladatunk, ha nem akarunk elmaradni végképen minden más nemzet mögött. Haladnunk kell tehát, de nem csak haladnunk, hanem sebesen és idővesztés nélkül, mert a megállás halál, melytől semmi irott jogok nem mentenek meg. (Helyes! ugy van!) Ha kérdezik: mi irányban? válaszom az: a meglevő alapon, sem jobbra, sem balra, hanem egyenesen előre. (Tartós éljen!)

És ez a különbség köztünk és az ellenzék között, melynek minden árnyalata különböző módokat, de egyiránt az alig megszerzett jogi alap változtatását tüzte ki föladatául.

És mivel támogatja az ellenzék ezen, a haladást lehetetlenné tevő és mindent koczkaztató programját? Általános, nagy hangzatu frázisokkal, (ugy van!) melyek csak azokat vezethetik

tévuttra, kiknek nincs idejük a dolgok mélyébe hatolni. (Ugy van!)

Azt mondják, mi feladtuk az ország függetlenségét.

A kormány Magyarország függetlenségét semmiben sem áldozta föl, és erre soha föl sem is hivatott; de egy dolgot mindig szem előtt tartott, és ez az, hogy ő Felsége a magyar korona mellett birhassa többi országait és tartományait is. (Helyes!) E nélkül természetesen, soha sem jöhetett volna létre azon kölcsönös bizalom, mely már eddig is annyi nagy eredményt teremtett. Hogy ezt tegye, kívánta a *pragmatica sancti*óból keletkezett köteletség; de ha ez soha nem létezett volna is, kívánta mindenekelőtt Magyarország saját érdeke. (Ugy van! Éljen!

Az ország függetlenségét tehát nem áldozta föl a kormány; de van egy neme a függetlenségnek, mely nem önállóság többé, hanem elszigeteltség s mely elhagyatottságra vezet. (Hosszas, viharos tetszés.) E nemét a függetlenségnek soha sem kereste a kormány. (Helyes! Éljen!)

Mondják, hogy a közös ügyeket mi találtuk föl, és ez által Magyarország beolvasztását készítettük elő.

Magyarországnak közös ügyei az összes monarchiával mindig voltak; a különbség csak az, hogy 1867 előtt mások intézték el ezeket nálunk nélkül és ellentünkre, most pedig mi intézzük el közösen azokkal, a kiket illet. (Helyes!)

Ha valakinek jobban tetszik az előbbi állapot, ez az izlés dolga! (Derűltség.)

A 48-diki alkotmány is elismerte a közös

ügyeket, és az azokra való felügyelést az ő Felsége melletti miniszterre bizta (ezek a törvény szavai), de elmulasztá arról gondoskodni, hogy szavának nyomatékot szerezzon. Az ő Felsége melletti minisztert vagy a „veto“ joggal kellett volna felruháznia, s akkor Lengyelország sorsa áll előttünk, vagy „veto nélkül“ képviselte volna az országunk közös ügyeit, és akkor Magyarországnak legtökéletesebb alárendeltsége lett volna kétségtelenül az eredmény. (Ugy van!)

A 48-diki törvény e hiányát pótolta a 67-ki 12-ik törvényezik, midőn fölállította a delegatiót.

Mondatik továbbá, hogy mi föladtuk a magyar hadsereget. Erre válaszom az, hogy mi nem adhattuk föl a magyar hadsereget már azért sem, mivel nem is létezett. (Ugy van! igaz!) Léteztek gyalog- és lovasmagyar ezredek, ezek léteznek most is, sőt szaporodtak tüzéri és más technikai csapatokkal, melyek eddig nem léteztek. (Éljen!)

A 67-diki törvényhozás egy közös hadsereget és mellette egy magyar nemzeti honvédséget alakított, és igen helyesen cselekedett. Mert midőn a két legközelebb nagy szomszéd államoknak, egynek egymillió négyszázezer, a másiknak egymillió kétszázezernyi egységes hadseregük van, a közös hadsereget két külön sereggé választani annyit tett volna, mint az összes monarchiát és ezzel együtt Magyarországot a legnagyobb veszélynek tenni ki. (Ugy van!)

Oly államok, melyek pénz- és véderőre nézve egyenlő erősek vagy erősebbek a szomszéd államoknál, önállólag szervezik hadi erejüket; olyanok,

melyeknek véd- vagy pénzereje gyöngébb, mint a környező államoké, másokkal egyesülnek a célból, hogy közös véderejük elégséges legyen, és ezt úgy szervezik, a mint szükséges, hogy a célnak megfeleljen. A legujabb időkben ez sok, még dynastiára nézve is elkülönzött államok között történt; nálunk már rég történt, mert egyik főoka volt a *pragmatica sanctio* keletkezésének. (Igaz! úgy van!)

Abból azonban, hogy egy nép egy másikkal közösen szervezi véderejét, nem következik, hogy állami létét adná föl; de abból, hogy ámbár aránylag gyöngébb más hatalmas szomszéd-államoknál, ezt féltékenység szempontjából tenni nem akarja, könnyen következhetik, hogy nem csak államiságát, de magát az államot is elveszti. (Igaz!)

Az ellenzék egy része e kérdésben a nemzetnek oly tanácsot ad, mint milyent adott a kigyó a paradicsomban. A különálló hadsereget az államiság fő-feltételének szereti odaállítani, mondván: „Egyetek belőle, és mindentudók lesztek!“ de én nem tartok ezen kecsegtető hangoktól, mert a magyar közvélemény józan felfogása meg tudja választani a valót a valótlanságtól. (Éljen!)

Van még egy vád, melyből az ellenzék egy része zászlót csinált saját számára, és ez az, hogy a 48 nincs visszaállítva, ezt kell tehát visszaállítani. E vád még üresebb, mint a többi. (Halljuk!)

Europa igen sok államában keletkezett 1848-ban új alkotmány. Én nem tudok egyet sem, hol az ma, csak fővonásaiban is léteznék. Magyarország az egyetlen állam, hol a 48-ki alkotmány minden lényeges pontja ismét vissza van állítva. (Ugy

van!) A mi változtatott, azt a nemzet változtatta meg azért, mert semmi értékkel nem bírt és mégis összeütközéseket idézett elő. (Igaz!)

Azonban egy bizonyos értelemben elfogadom azt, hogy a 48 nincs visszaállítva. (Halljuk!)

Igen is, a 48 nincs visszaállítva: mert Erdélyben nem Janku uralg ez időben, hanem uralkodik az alkotmányosan hozott törvény, mely az uniót végkép létesítette. (Viharos éljen.)

Nincs visszaállítva a 48: mert Horvátország nem egy nagy ellenséges tábor többé, hanem Magyarország hű és elégedett társországa. (Éljen!)

Nincs visszaállítva a 48: mert Fiumét nem lázadt horvát csapatok tartják elfoglalva, hanem Horvátország szabad beegyezésével a magyar korona külön területének nyilvánított. (Élénk helyeslés.)

Nincs visszaállítva a 48: mert a nemzetiségi kérdést, melyet akkor bunkóval és kaszával kezdtek kettévágni, a méltányosság és testvériség alapján a törvény oldotta meg. (Helyes!)

Nincs visszaállítva a 48: mert országgyűlésünk küldöttsége nem zarándokol a reichstághoz, hogy onnan elutasíttassék, hanem delegatiók intézik a közös ügyeket, közösen elfogadott alapokon. (Éljen!)

Nincs visszaállítva a 48: mert a fölállítandó honvédség nem fog többé azon helyzetbe jönni hogy a hadsereg ellen harcoljon, hanem azzal együtt fogja védeni, ha kell, Magyarországot és a monarchiát, netaláni megtámadás ellen. (Ugyvan! éljen!)

Nincs visszaállítva a 48: mert a teljhatalmu

nádor lehetetlen állása, melynek áldozatául esett egy nemeslelkű herczeg, (ugy van!) megszűnt, és helyette a királyi pár keresi föl évenként azon örömet, melyet boldog népei szemléletében boldog fejedelmek találnak. (Viharos éljen.)

Mindennek ellenkezőjét kívánják-e azok, kik a változatlan 48-at teszik jelszavukká? Én ezt nem hiszem és nem tudom hinni; de nem lehet-e attól tartani, hogy ha az alig nyert jogalap fölforgatása tüzetik ki programmul, a 48 csakugyan változatlanul lehetne visszaállítva?

Határozottan és habozás nélkül kell tehát visszautasítania a nemzetnek azon programmot, mely ily veszélynek tenné ki az országot.

Es most engedjék, hogy röviden összevonjam a lefolyt három év történetét és kijelöljem azon érdemet, melyet e részben a kormánynak és annak tagjai között magamnak akarnék tulajdonítani. (Halljuk!)

Magyarország azon jogok visszaállítását kérte, melyek nélkül sem ő, sem a monarchia nem gya-
rapodhatott volna. A király bölcsességében teljesíté a nemzet kívánságát. (Éljen!)

A kormánynak és illetőleg az önök volt képviselőjének, nekem, egyedüli érdemem, hogy mint a korona tanácsosa, soha sem mondtam egyebet, mint azt: „Uram! bizzál a magyar nemzetben. Ha egyszer egyezményre lép, azt meg is tartja. (Éljen! éljen!) A mily szívóssággal követelte ősi jogait, oly szilárdsággal fog ragaszkodni királyához és az egyszer elfogadott és szentesített tör-

vényes alapokhoz. " (Szünni nem akaró helyeslés.)

Én meg vagyok győződve, hogy a nemzet választói e hitet meg fogják erősíteni. (Ugy van! Tartós, viharos éljen és taps.)